

«IV Jornadas de Geografía del Turismo» «Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local» (Toledo, 23 a 25 de març de 1995)

Alba Caballé i Rivera
Joan Carles Llurdés i Coit

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia.
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Data de recepció: maig 1995

Resum

Els passats 23, 24 i 25 de març van celebrar-se a Toledo les IV Jornadas de Geografia del Turismo, organitzades pel grup de treball de Turismo, Ocio y Recreación de la Asociación de Geógrafos Españoles (AGE). La trobada, sota el títol «Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local», pretenia analitzar l'abast del turisme ecològic, el turisme d'aventura, el turisme rural, etc. en el procés de desenvolupament local. Es convidava a reflexionar sobre el paper dinamitzador d'aquestes activitats a les zones rurals, amb referència a les investigacions empíriques dutes a terme en el món acadèmic, com també a experiències i actuacions pràctiques que comptaven amb el finançament i el suport de diferents institucions públiques.

Paraules clau: desenvolupament local, nous turismes, intercanvi d'experiències.

Resumen. *IV Jornadas de Geografía del Turismo: Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local (Toledo, 23 a 25 de marzo de 1995)*

Los pasados 23, 24 y 25 de marzo se celebraron en Toledo las IV Jornadas de Geografía del Turismo, organizadas por el grupo de trabajo de Turismo, Ocio y Recreación de la Asociación de Geógrafos Españoles (AGE). El encuentro, con el título «Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local», pretendía analizar el potencial del turismo ecológico, el turismo de aventura, el turismo rural, etc. en el proceso del desarrollo local. Se invitaba a reflexionar sobre el papel dinamizador de estas actividades en las zonas rurales, con referencia a las investigaciones empíricas llevadas a cabo en el mundo académico, así como también con experiencias i actuaciones prácticas financiadas y apoyadas por diferentes instituciones públicas.

Palabras clave: desarrollo local, nuevos turismos, intercambio de experiencias.

Resumé. *IVèmes Journées de Géographie du Tourisme: Les tourisms d'intérieur: une alternative pour le développement local (Toledo, mars 1995)*

Les 23, 24 et 25 mars 1995 est tenu a Toledo les IV Journées de Géographie et Tourisme, organisées par les group de travail de Turismo, Ocio y Recreación de la Asociación de Geógrafos Españoles (AGE). Le rencontre, sous le titre de «Les tourisms d'intérieur: une

alternative pour le développement local», a envisagé d'analyser la dimension du tourisme écologique, le tourisme d'aventure, le tourisme rural, etc., dans le processus de développement local. On a réfléchi sur le rôle dynamisateur de ces activités dans les aires rurales, sur la base des recherches empiriques réalisées dans le monde académique, et des expériences et actions pratiques financées par des institutions publiques.

Mots-clés: développement local, nouveaux tourisms, échange d'expériences.

Abstract. IV Geography of Tourism Meeting: Inland tourism: an alternative for local development (Toledo, march 1995)

The IV Jornadas de Geografía del Turismo were held in Toledo the past 23rd, 24th and 25th of March and were organised by the Working Group on Turismo, Ocio y Recreación of the Asociación de Geógrafos Españoles (AGE). The conference entitled «Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local», analysed the potential of new kinds of tourism activities such as rural tourism, green tourism, adventure tourism, etc. in rural areas. It focused on empirical experiences performed from the academic arena as well as from public administration.

Key words: local development, new tourism, exchange of experiences.

Els propassats 23, 24 i 25 de març van celebrar-se a la ciutat de Toledo les IV Jornadas de Geografía del Turismo, organitzades pel grup de treball de Turismo, Ocio y Recreación de la Asociación de Geógrafos Españoles (AGE). La trobada, que aplegà més de 120 participants, principalment formats en el món de la geografia d'arreu de l'Estat espanyol, tingué com a lema «Los turismos de interior: una alternativa para el desarrollo local».

L'objectiu d'aquestes jornades fou l'anàlisi de l'abast real dels emergents i anomenats «nous turismes» —en paraules dels organitzadors—, és a dir, del turisme ecològic, el turisme d'aventura, el turisme rural, etc., i que poden qüestionar —fins a un cert punt— la suposada supremacia del turisme «convencional», de «sol-platja», que tradicionalment ha caracteritzat el litoral espanyol. Hom convidava a reflexionar sobre el paper dinamitzador d'aquest fenomen a les zones rurals, amb referència a les investigacions empíriques dures a terme en el món acadèmic, com també a experiències i actuacions pràctiques que comptaven amb el finançament i el suport de diferents institucions públiques. En definitiva, un punt de trobada per posar en comú reflexions, inquietuds i aspectes de debat sobre una temàtica de plena actualitat i interès, com ho demostraren les més de cinquanta comunicacions presentades, i que la manca de temps per exposar-les totes va obligar als organitzadors a seleccionar-ne una quinzena d'entre les més noves i representatives.

L'organització de les Jornades va girar al voltant de tres ponències distribuïdes entre els dos primers dies; el tercer dia es va fer una completa excursió per la Comunitat Autònoma de Castella-Lleó, per tal de visitar diverses localitats i iniciatives turístiques en zones rurals. Després de l'acte inaugural, el professor Javier Callizo (Universitat de Saragossa), va presentar la primera

ponència, en la qual, sota el títol «Potencialidades turísticas de las zonas interiores», exposà el desordre existent quant a l'organització i la planificació de les diferents activitats turístiques que resten fora de l'àmbit d'aquelles altres més tradicionals, fet que implica un perillós desconeixement sobre la diversitat, la potencialitat i els inconvenients dels turismes interiors. Féu també menció de la seva escassa demanda relativa per part dels consumidors espanyols, si més no comparada amb la dels països comunitaris. Les comunicacions presentades a continuació completaren aquesta ponència a través de l'exposició d'experiències concretes (sobre turisme miner, turisme cultural, utilització de rutes literàries, de carrerades i ferrocarrils per a la creació d'itineraris turístics, etc.). Aquestes comunicacions demostraren que, si per una part existeix un ampli ventall de possibilitats en l'àmbit turístic, també poden crear-se falses expectatives de desenvolupament local, amb menció de la problemàtica de les residències secundàries (una altra forma de turisme rural però amb una demanda estacional i que respon a motivacions molt diferents).

La segona ponència —«Experiencias de turismo interior»— fou presentada pel Dr. Fernando Manero (Universitat de Valladolid), i va aportar diverses idees sobre la promoció d'àrees en crisi. Segons el ponent, els estudis empírics són essencials per poder fonamentar una correcta ordenació basada en un desenvolupament integrat que incorpori la variable ambiental. El torn dels comunicants, seguint la línia descriptiva d'experiències concretes iniciada en la primera ponència, va servir per veure altres iniciatives de turisme rural, no només d'*interior* sinó també de zones costeres. Aquestes exposicions abraçaren tant una anàlisi del paper essencial de la dona en les activitats turístiques basades en l'explotació agrària, com la reflexió a l'entorn d'un turisme cultural en determinats indrets, amb unes xifres extrapolables al turisme de costa, passant per les activitats dels organismes locals que gestionen les ajudes destinades a la promoció d'activitats turístiques. En general, hom destacà la manca de recursos humans i materials a l'hora de tirar endavant iniciatives d'aquesta mena, i els conflictes derivats de l'organització d'activitats incapaces per si mateixes de regenerar zones en crisi d'una manera ràpida i sense cap planificació seriosa al seu darrera. Hom alertà també del perill d'una massificació i degradació dels entorns ambientals, i del descontrol general d'aquestes activitats si no estan acuradament planificades des de les diverses institucions implicades.

La tercera ponència —«Políticas para la expansión de las nuevas opciones turísticas»— fou presentada pel Dr. Francisco Leno, tècnic de la Secretaria General de Turismo. Leno explicà les principals línies d'actuació d'aquesta Secretaria, amb la prioritat immediata de trencar l'estacionalitat del fenomen turístic (tant el de costa com el d'*interior*) i les dicotomies espacials muntanya-costa/*interior*-costa. Destacà la inclusió dels objectius socials i ambientals en les estratègies polítiques del turisme interior, juntament amb els econòmics, com també les dificultats per homogeneïtzar i actuar a nivell estatal, sobre l'oferta i altres aspectes turístics (a causa de la transferència de competències a les comunitats autònomes, que tenen i practiquen legislacions i actuacions

individualitzades). Per la seva part, els comunicants explicaren diverses experiències pràctiques de planificació i d'ordenament d'iniciatives privades, de l'Administració local, autonòmica o comunitària —a escala autonòmica, municipal o regional— i es va arribar a unes conclusions similars a les de la primera ponència.

L'acte final de les jornades va consistir, per una banda, en una reunió dels membres del grup de treball de Turismo, Ocio y Recreación de l'AGE, en què, entre d'altres qüestions, es va discutir sobre la necessitat d'integrar la geografia amb un pes significatiu, en una futura llicenciatura d'estudis turístics. D'altra banda, s'obrí un debat per comentar les conclusions i els resultats d'aquestes jornades. Els participants estigueren d'acord a destacar la necessitat d'un desenvolupament endogen des d'una base d'enfocament global i pluridisciplinari, respectuós amb el medi i integrador de totes les parts implicades (comunitat rural, la demanda urbana i l'Administració). Hom destacà també la conveniència d'estudis que englobin l'activitat turística en el conjunt de la problemàtica rural, sense sobrevalorar les potencialitats d'aquest món; és a dir, ser conscients que de recursos n'hi ha molts, però de productes no tants, i que pertoca a institucions i comunitats desenvolupar conjuntament. Finalment, hom féu un esment especial de la manca d'anàlisis que estudiïn —per les importants polítiques i repercussions que poden comportar— si aquestes «noves modalitats turístiques» són un fenomen del turisme o simplement una variant més d'oci.

Les jornades foren una exposició de les diferents experiències que es porten a terme, i no van aprofundir en el debat dels punts tractats (possiblement per la manca de temps que obligà els comunicants a resumir i exposar de manera accelerada les seves aportacions). Aquesta falta de reflexió deixà pendent la discussió sobre aspectes essencials bàsics per poder passar a l'esfera pràctica, com per exemple, els avantatges i els inconvenients de l'heterogeneïtat de l'oferta i la legislació, el perill d'englobar tots aquests turismes dins el paquet d'alternatiu/interior/nous turismes, el fet de saber si es tracta de la mateixa mena de turisme del litoral que avança cap a l'interior, etc. Tot sembla indicar que la geografia s'ha inclinat per participar en els debats, força atreta per les expectatives de desenvolupament local en zones rurals o més desfavorides. Així mateix, es van trobar a faltar aportacions procedents d'institucions o organismes locals, en unes jornades amb un to i un ambient marcadament acadèmics.